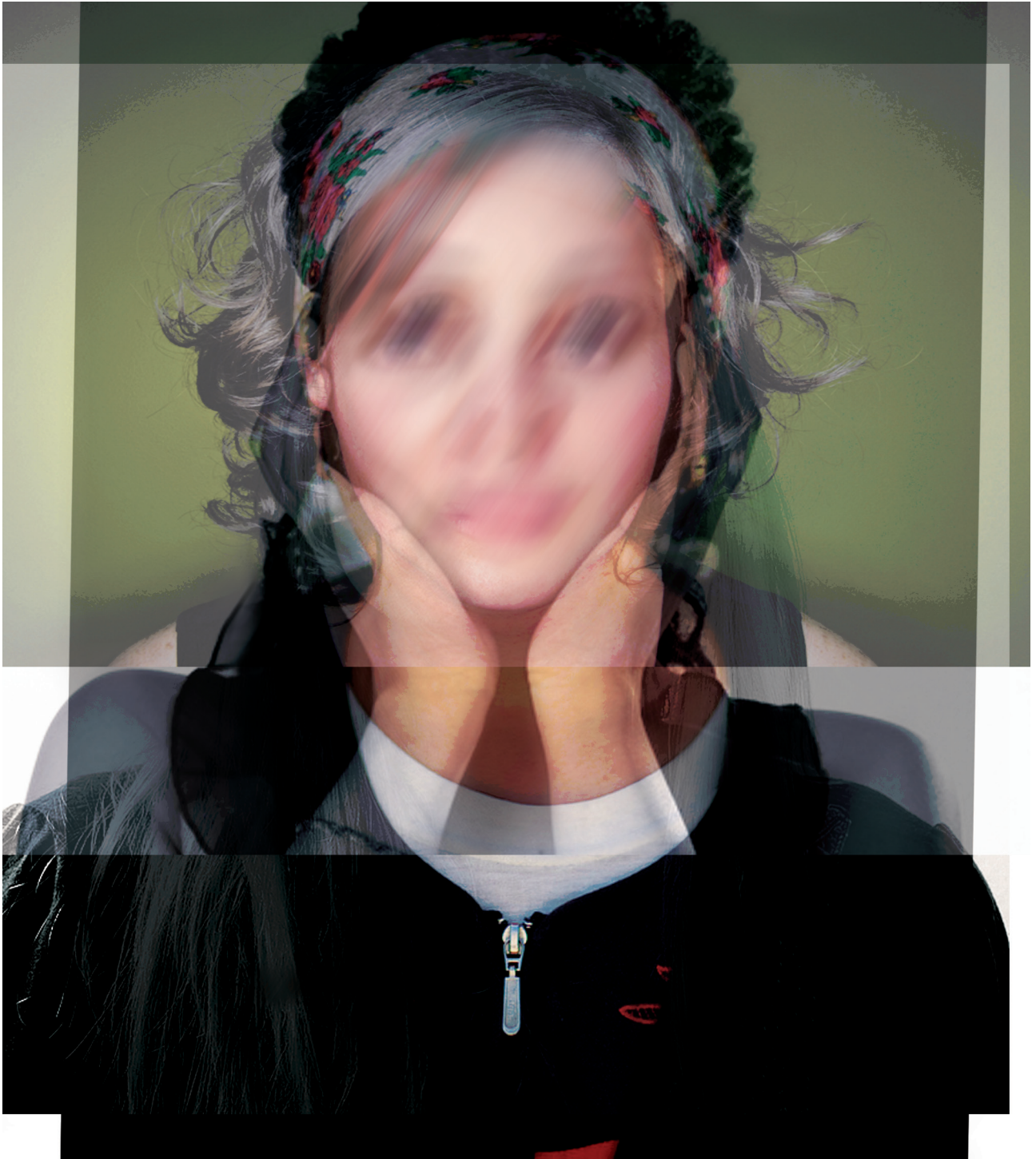

Gemeente Amsterdam
Adviesraad Diversiteit en Integratie

Dé (allochtone) lesbienne bestaat niet!

Dé (allochtone) lesbienne bestaat niet!

Colofon

Gemeente Amsterdam

Adviesraad Diversiteit en Integratie

Postadres Postbus 202, 1000 AE Amsterdam
Bezoekadres Stadhuis, Amstel 1, Amsterdam
Telefoon 020 552 2736
E-mail ADI@bda.amsterdam.nl
Internet www.adviesraaddiversiteit.amsterdam.nl

Samenstelling Adviesraad Diversiteit en Integratie
Redactie secretariaat
Voorblad Cablai
Druk Repro Stadhuis Amsterdam

Eerder uitgebrachte adviezen zijn te raadplegen op de website.

© Adviesraad Diversiteit en Integratie, december 2011

Het overnemen van (delen van) deze uitgave is toegestaan (met uitzondering van het voorblad) mits in ongewijzigde vorm en met bronvermelding.

Inhoudsopgave

	Aanleiding	3
	Inleiding	5
1	Samenvatting	7
2	Aanbevelingen	8
3	Achtergrond van de problematiek	11
	3.1 De bewegingsvrijheid van lesbische vrouwen en meisjes	11
	3.2 Belemmeringen en mogelijke oplossingen	12
	3.3 Specifieke belemmeringen voor allochtone lesbische meiden en vrouwen....	15
	3.4 Allochtone lesbische meiden en vrouwen en de reguliere hulpverlening	17
	3.5 Onveiligheid	18
	3.6 Rolmodellen	19
4	Wat zegt de omgeving over deze meisjes en vrouwen?	20
5	Themabijeenkomst 'Lesbisch in Amsterdam'	23
	5.1 Gesignaleerde problemen	23
	5.2 Positieve ontwikkelingen	24
	5.3 Suggesties.....	24
	Adviezen van de Adviesraad Diversiteit en Integratie 2004 – 2011	25

Aanleiding

De acceptatie van homoseksualiteit in Nederland staat onder druk. Acceptatie van seksuele diversiteit is opvallend laag bij jongeren, bepaalde religieuze groeperingen en migrantengemeenschappen.

Bij migrantengezinnen heerst er een taboe op homoseksualiteit. Het wordt vaak als een schande gezien wanneer een individu uiting geeft aan zijn of haar homoseksualiteit. De homoseksuele geaardheid wordt beleefd als disloyaliteit, als een gebrek aan respect en liefde voor de ouders en de familie.

Belangenorganisaties voor lesbische vrouwen en meisjes melden dat deze groep met problemen kampt. Zij hebben vaak psychosociale problemen en een deel van hen heeft te maken met geweld of wordt uitgesloten of verstoten door de familie en/of gemeenschap.

In de uitgewerkte adviesaanvraag van 3 juni 2011 geeft wethouder Burgerschap en Diversiteit Van Es duidelijkheid over de richting van de adviesaanvraag over homofobie. Dit advies spitst zich daarom toe op *lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond*.

De vragen die in deze brief zijn gesteld, vormen de rode draad van dit advies:

- Wat is de bewegingsvrijheid van lesbische vrouwen en meisjes? (door hen zelf te beantwoorden).
- Wat ervaren lesbische vrouwen en meisjes als belemmering, wat hebben ze nodig, en van wie kunnen ze steun krijgen?
- Wat zijn de specifieke belemmeringen die de meisjes en vrouwen ervaren in hun omgeving? Is dit anders voor lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond?
- Hoe ervaren lesbische meisjes en vrouwen met een migrantenachtergrond de toegang tot reguliere hulpverlening? Maken ze hier gebruik van? Waarom wel/niet?
- Voelen lesbische vrouwen en meisjes zich onveilig? Zo ja, wat is hiervan de belangrijkste oorzaak?
- Zijn er rolmodellen aan te wijzen onder lesbische vrouwen en meisjes met een migratieachtergrond? Welke rol zouden zij kunnen spelen in de acceptatie van homoseksualiteit van en onder deze lesbische vrouwen en meisjes.

In hoofdstuk 3 wordt het perspectief van de lesbische meisjes en vrouwen op deze punten belicht.

Dit advies is met name gebaseerd op interviews en gesprekken met belanghebbenden en deskundigen:

- Een zestal diepte-interviews met: een Turks/Koerdische vrouw van 26 jaar; een Turkse vrouw van 36 jaar (al een geruime tijd uit de kast); een Marokkaanse vrouw van 45 jaar; een Marokkaanse vrouw die nog niet uit de kast is en haar geaardheid verbergt, leeftijd 28; een Turkse vrouw van 37 die in Nederland is geboren; vrouw van 35 jaar, Turkse vader, Indonesische moeder.
- Interviews met twee ouders van een Afghaanse en een Marokkaanse lesbische vrouw.
- Een interview met een tante van een homoseksuele man van Hindoestaanse komaf.
- Een interview met een oom van een lesbische Turkse vrouw.
- Interviews met deskundigen uit de Hindoestaanse gemeenschap.
- Interviews met hulpverleners aan lesbische meiden met een migrantenafkomst.
- De themabijeenkomst 'Lesbisch in Amsterdam', gehouden door de Adviesraad Diversiteit en Integratie op 28 september 2011 met diverse deskundigen.

Verder is geput uit:

- Ervaringen van het SMN (Samenwerkende Marokkaanse Nederlanders) en IOT (Inspraak Orgaan Turken) in het kader van het project 'bespreekbaar maken van homoseksualiteit binnen de migrantengemeenschappen' in samenwerking met COC Nederland.

- De nota 'Vrouwenemancipatie in Amsterdam: naar economische zelfstandigheid en zelfbeschikking.' Beleidsplan 2011- 2014 van de gemeente Amsterdam.

Inleiding

Dit advies is tot stand gekomen dankzij de inzet van Asmaa Ghonedale en Aytun Aydin, leden van de Adviesraad, en Jale Simsek, die ook de themabijeenkomst 'Lesbisch in Amsterdam' op inspirerende wijze leidde en die de vele interviews afnam waarvan delen opgenomen zijn in dit advies.

Voor de snelle lezer volgt direct na deze inleiding de samenvatting van het advies, gevolgd door de aanbevelingen. Daarna volgt de onderbouwing van het advies in drie hoofdstukken, handelend over de achtergrond van de problematiek, over wat de omgeving over deze meisjes zegt en over de uitkomsten van de themabijeenkomst 'Lesbisch in Amsterdam'.

Meisjes en jonge vrouwen met lesbische gevoelens die opgroeien in migrantengezinnen vormen een groep die ook voor belangenorganisaties onzichtbaar blijft. Lesbiennes met een migrantenachtergrond ervaren zichzelf niet als lesbisch of onderdrukken hun lesbische gevoelens. Dat leidt vaak tot een dubbelleven of een ongewenst en ongelukkig huwelijk met een mannelijke partner. De angst om verstoten te worden door de gemeenschap en de familie is erg groot. Ook wordt gezegd dat lesbische meisjes en vrouwen meer geconfronteerd worden met huiselijk en eerge relateerd geweld. De lesbische scene in Amsterdam wordt door deze lesbische vrouwen en meisjes als niet laagdrempelig ervaren waardoor zij geen steun hieraan kunnen ontleen.

Organisaties van lesbische meiden en vrouwen in Amsterdam willen dat de problematiek van lesbische vrouwen serieus wordt genomen door de overheid en door professionele instellingen. In de beleidspraktijk vallen lesbische, biseksuele en transgender vrouwen tussen het homobeleid en het vrouwenemancipatiebeleid. Bij het eerste gaat de aandacht vooral naar mannen en bij het tweede naar vrouwen in sociaaleconomische achterstandsposities. De positie van de lesbische allochtone meisjes en vrouwen kan ook niet worden losgezien van de positie van de allochtone meisjes en vrouwen in het algemeen, maar heeft specifieke aandacht voor hun lesbisch zijn.

In het nieuwe gemeentelijke beleidsplan¹ over vrouwenemancipatie staan twee overkoepelende doelen centraal:

1. Het bevorderen van economische zelfstandigheid door middel van arbeidsparticipatie;
2. Het bevorderen van zelfbeschikking en autonomie bij vrouwen van niet-westerse komaf.

Een van de prioriteiten van het gemeentelijk beleid is zichtbaarheid van lesbische vrouwen. In het verlengde van deze prioriteit, wordt in speerpunt 2 als doel geformuleerd: 'Meer Amsterdammers accepteren homoseksualiteit en lesbische vrouwen.'

Het college stimuleert en faciliteert initiatieven uit de samenleving waarin homoseksualiteit van vrouwen bespreekbaar wordt binnen groepen voor wie op dit onderwerp relatief vaak een taboe rust en het college stimuleert en faciliteert initiatieven van vrouwen(organisaties) die bijdragen aan verbetering van de zichtbaarheid van lesbische meisjes en vrouwen. Dit advies gaat in op de do's-en-don'ts daarbij.

We focussen ons in dit advies op de Marokkaanse, Turkse en Hindoestaanse gemeenschappen. Voor deze groepen is gekozen omdat het beleidsplan¹ zich in het bijzonder op deze groepen richt, zie speerpunt 5 van bovengenoemd beleidsplan.

¹ Beleidsplan 2011- 2014 gemeente Amsterdam 'Vrouwenemancipatie in Amsterdam: naar economische zelfstandigheid en zelfbeschikking.'

Ook zullen we, op grond van de themabijeenkomst 'Lesbisch in Amsterdam' die de Adviesraad organiseerde op 28 september '11, kort ingaan op de situatie van Surinaamse en Antilliaanse lesbische meisjes en vrouwen.

De problematiek rond zichtbaarheid van lesbische meisjes en vrouwen met een migranten-achtergrond is niet los te zien van de positie van deze meisjes en vrouwen in het algemeen. De speerpunten zelfbeschikking en zelfbewust opgroeien in het gemeentelijke beleidsplan¹ geven een kader van waaruit we ook naar allochtone lesbische meisjes en vrouwen kunnen kijken:

'Emancipatie van vrouwen en meisjes betekent dat zij hun leven naar eigen inzicht kunnen inrichten. Autonomie - dat wil zeggen, bewustzijn van en reflectie op eigen mogelijkheden in het leven en de vrijheid om daarin keuzes te maken - is daarbij essentieel. Het gaat dan ook om belangrijke levenskeuzes voor een geloof, een opleiding, voor werk, voor een partner en voor kinderen, maar ook voor keuzes in het dagelijks leven: uitgaan, vrienden en vriendinnen zien en omgaan met gedragsvoorschriften (het dragen van een hoofddoek, het zwemmen in een 'gemengd' zwembad, etc.).

.....

Autonomie is voor vrouwen die afkomstig zijn uit niet-westerse landen een prille verworvenheid en nog lang niet altijd gemeengoed.

.....

Het komt bij Amsterdamse meisjes met ouders met een niet-westerse herkomst nog regelmatig voor dat zij in een keurslijf worden gedrongen. Hun vrouw-zijn bepaalt en beperkt hun dagelijkse bezigheden, omgang met anderen, en belangrijke levensbeslissingen. Deze meisjes en vrouwen worden sterk gecontroleerd, ook door hun eigen omgeving. Hun loyaliteitsgevoelens zijn diep verankerd. Het is voor hen een grote opgave om hun eigen weg te bepalen, deze te bewandelen en zich daarbij staande te houden.

Zelforganisaties geven aan dat de onvrijheid die gerelateerd wordt aan hun sekse en seksualiteit (eer) voor een aantal Amsterdamse vrouwen en meisjes een probleem is. Omdat de eercodes door veel vrouwen zijn geïnternaliseerd, zijn vrouwen zich hier niet zodanig van bewust. Bewustwording hiervan is voor deze vrouwen een noodzakelijke stap om de vaardigheden te leren die nodig zijn voor het realiseren van zelfbeschikking en autonomie. Het is een voorwaarde voor meisjes en vrouwen om binnen de eigen familie en culturele context een plek te kunnen claimen.'

1 Samenvatting

Lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond zijn onzichtbaar in de samenleving. Dit wordt ook geconstateerd door beleidsmakers en organisaties. Om meer zicht te krijgen op deze meisjes en vrouwen is de adviesraad gevraagd hierover advies uit te brengen. De bevindingen van de adviesraad zijn:

- Deze meiden en vrouwen bevinden zich in een persoonlijke spagaat tussen de eigen gevoelens (ik-cultuur) en de opvattingen van en loyaliteit aan de familie (wij-cultuur). Ze willen aan de ene kant ruimte voor zichzelf en aan de andere kant is er angst om de familie te verliezen.
- Bij de beleving van lesbisch zijn binnen een context van collectieve waarden en normen is er sprake van een collectief ervaren seksuele identiteit. Met andere woorden: binnen het gezin bepalen de ouders hoe de seksuele identiteit wordt beleefd. Eergevoel speelt hierin een grote rol. De seksuele identiteit valt met name onder het beheer van de vader. In die zin gaat de beleving van de vrouwelijke seksuele identiteit gepaard met het gevoel dat deze seksuele identiteit niet van het meisje alleen is. Dit in tegenstelling tot de autochtone meisjes en vrouwen, wiens seksuele identiteit meer tot het individu behoort.
- Outcoming is niet hetzelfde als in de Nederlandse samenleving: de loyaliteit aan de familie gaat gepaard met angst om haar te verliezen. Lesbische vrouwen en meisjes met een migrantenachtergrond hebben hun eigen manieren om voor hun geaardheid uit te komen. Dit wordt niet altijd herkend door de Nederlandse omgeving en/of de hulpverlening. Dit onbegrip weerhoudt hen ervan om een beroep te doen op de hulpverlening of aansluiting te zoeken bij de bestaande lesbische netwerken.
- Binnen de hulpverlening is niet altijd expertise aanwezig om zowel lesbische meisjes, vrouwen en hun ouders te kunnen begeleiden.
- Binnen de migrantengemeenschappen is er sprake van veel onwetendheid en vooroordelen jegens homoseksualiteit. Er zijn geen rolmodellen.
- Verbetering van de positie van de lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond en stimuleren dat ze zichtbaar worden, gaat gepaard met voorlichting en ondersteuning van de ouders en de directe omgeving. Migrantorganisaties kunnen hierin een positieve rol vervullen.
- Er is een brug nodig tussen de lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond en autochtone lesbische meisjes en vrouwen. Met als doel wederzijds begrip en inzicht in elkaars referentiekaders tot stand te brengen.

2 Aanbevelingen

1. Het initiëren van zelfhulpgroepen

Deze dienen niet vanuit COC's of Schorer Stichting maar door de doelgroep zelf georganiseerd te worden. De bovengenoemde instellingen zijn voor de lesbiennes uit migrantengemeenschappen, te expliciet en te westers, te 'gay'. De Nederlandse homoscene schrikt af en de meiden voelen vaak geen aansluiting. Ze vinden dat ze zich de waarden en normen van de Nederlandse homo's en lesbo's eigen moeten maken willen ze geaccepteerd worden. De waarden, normen en omgangsvormen binnen de Nederlandse homo- en lesboscene worden als dwingend ervaren door lesbiennes uit de migrantengemeenschappen. Er moet daarom van binnen naar buiten gewerkt worden als het gaat om de emancipatie en zichtbaarheid van de lesbische vrouwen en meisjes met een migrantenachtergrond.

DMO kan een inventarisatie maken van de aanwezige zelfhulpgroepen of informele netwerken van lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond in samenwerking met organisaties op dit gebied.

2. Rolmodellen ondersteunen

Het ondersteunen van rolmodellen die openlijk uitkomen voor hun lesbisch zijn is van groot belang. Veel lesbiennes zijn bang om in het openbaar uit te komen voor hun geaardheid. Aan hen kan de vraag gesteld worden wat zij nodig hebben om zich openlijk uit te spreken voor hun geaardheid. Van sommigen weten de ouders het al en ze zijn niet bang dat er gevolgen zijn voor openbaring van hun geaardheid. Sommigen zijn wel uit de kast maar willen hun ouders niet kwetsen. Rolmodel zijn gaat dus niet zo maar. Het SPE zou een opdracht kunnen krijgen om een plan van aanpak te maken voor het werven en begeleiden van rolmodellen uit deze groep.

Rolmodellen hoeven overigens niet altijd lesbiennes te zijn. Ook open minded heterovrouwen die het vertrouwen van de gemeenschap hebben, kunnen een positieve rol spelen. De gemeenschappen zullen eerder naar deze vrouwen luisteren dan naar een lesbienne die met onzekerheid en angst over zichzelf vertelt.

3. Voorlichtingsmateriaal in eigen taal

Er kan gebruik gemaakt worden van posters en folders die opgehangen en neergelegd worden op plaatsen waar migrantenouders komen. Bijvoorbeeld in wachtkamers van huisartsen, gezondheidscentra, etc..

Ook de voorlichters in eigen taal en cultuur (VETC-ers) van de GGD Amsterdam kunnen worden ingeschakeld bij het geven van voorlichting over homoseksualiteit. Deze hebben netwerken en contacten binnen de diverse migrantengemeenschappen.

4. Methodieontwikkeling

Modules kunnen worden ingezet en zo nodig ontwikkeld om homoseksualiteit bespreekbaar te maken onder migrantenouders en binnen de migrantengemeenschappen. Hierbij kan aangesloten worden bij de projecten van de landelijke koepels IOT, SMN en VON. Deze hebben diverse methodieken ontwikkeld om homoseksualiteit bespreekbaar te maken in de gemeenschappen:

- Het IOT (Inspraak Orgaan Turken) is bezig met het oprichten van Gay Straight Alliance, waarin veel aandacht is voor lesbische meisjes en vrouwen.
- Het SMN (Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders) zal binnenkort een grote bijeenkomst organiseren met Marokkaanse lesbische meisjes en vrouwen over zichtbaarheid.

- VON (Vluchtelingen Organisaties Nederland) heeft een handleiding en een handelingsprotocol ontwikkeld voor zelforganisaties om homoseksualiteit bespreekbaar te maken.
- Stichting Malaica, een organisatie die ijvert voor homoacceptatie in biculturele kringen, beschikt over methodieken om homoseksualiteit bespreekbaar te maken binnen migrantengemeenschappen.

Naast het bespreekbaar maken van homoseksualiteit dienen de ouders voorgelicht te worden over de gevolgen voor hun dochters van het verborgen houden van lesbische gevoelens. Het kan dan gaan over depressiviteit, gebrek aan concentratie, diverse lichamelijke klachten en eenzaamheid. Kortom, over de gevolgen voor de gezondheid en een gezonde ontwikkeling als de homoseksualiteit van een jongere wordt ontkend door de ouders.

DMO kan het initiatief nemen om deze methodieken te introduceren bij de Amsterdamse zelforganisaties.

5. Ambitie opnemen in het beleidsplan 2011- 2014 'Vrouwenemancipatie in Amsterdam'

Binnen de speerpunten van het beleidsplan vrouwenemancipatie aandacht voor homoseksualiteit, en in het bijzonder voor lesbische meiden, opnemen bij de genoemde ambities.

Aandacht schenken aan lesbische meisjes in de aanpak van eengerelateerd geweld. Bijvoorbeeld door bij de intake te vragen naar de seksuele geaardheid. Bij de aanpak van eengerelateerd geweld wordt gebruik gemaakt van een checklist om het gevaar dat iemand loopt te kunnen inschatten. Dezelfde checklist kan gebruikt worden voor lesbische meisjes en vrouwen die gevaar lopen of bedreigd worden. DMO kan in gesprek met WZS (aanpak huiselijk en eengerelateerd geweld), deze route aanvullen met aandacht voor lesbische meisjes en vrouwen.

6. Gesprekstrainingen

Trainingen opzetten voor lesbische meisjes en vrouwen om te leren hoe ze hun geaardheid het beste met hun ouders kunnen bespreken. Daarbij leren ze hoe ze de ouders het beste kunnen benaderen, hoe ze zichzelf kunnen uiten naar de ouders toe en hoe ze dat op een respectvolle manier kunnen brengen. DMO kan een inventarisatie maken van de trainers die reeds in beeld zijn bij het COC en Veilige Haven. Veilig Haven kan een gesprekspartner zijn als het gaat om trainingen.

7. Empowermenttrainingen

Het doel hiervan is lesbische meiden en vrouwen leren hun gevoelens te herkennen en een plek te geven. Wat betekent outcoming binnen de culturen waar deze meisjes en vrouwen vandaan komen? Hoe kunnen ze ruimte claimen om op hun eigen manier een invulling te geven aan een coming out, zonder druk te voelen vanuit de Nederlandse waarden en normen. Ze kunnen leren hoe ze hun eigen leven richting kunnen geven en er kunnen handvatten aangereikt worden over het aangaan van relaties. Deze trainingen kunnen het best uitgevoerd worden door trainers uit de eigen gemeenschappen. DMO kan in gesprek gaan met de in Amsterdam opererende trainers uit de migrantengemeenschappen. Deze inventarisatie kan in samenwerking met actieve organisaties op dit gebied geschieden.

8. Ontmoeting

Stimuleren en initiëren van ontmoetingsmomenten voor lesbische meisjes en vrouwen. Deze kunnen al gelang de behoeften ingevuld worden. Dé (allochtone) lesbienne bestaat niet, de kunst is om te informeren naar de wensen. Sommige lesbiennes stellen het op prijs in eigen

kring ervaringen en ideeën uit te wisselen. De een wil dit onder begeleiding en de ander wil dit zelf organiseren.

Sommige lesbiennes geven aan geen aparte bijeenkomsten te willen maar gewoon mee willen doen aan vrouwenactiviteiten omdat ze geen zin hebben om over hun geaardheid te praten. Deze kunnen het beste aangehaakt worden bij bestaande activiteiten voor meisjes en vrouwen.

9. Voorlichting op scholen

Voorlichting geven op (basis)scholen, zowel aan kinderen en jongeren als aan leerkrachten.

Scholen zijn plekken waar kinderen op vroege leeftijd in aanraking komen met de buitenwereld. Men pleit voor voorlichting op basisscholen omdat jongeren op de middelbare school, in de interactie met leeftijdgenoten, minder snel openstaan voor informatie.

COC Amsterdam geeft nu al een aantal jaren voorlichting op diverse scholen. DMO kan deze voorlichting laten uitbreiden met specifieke modules voor ouders met een migratieachtergrond.

10. Heteroseksuelen oproepen lesbiennes uit de eigen culturele gemeenschap in woord en daad te ondersteunen

De gemeente heeft zelforganisaties in het kader van een programma tegen vrouwelijke genitale verminking (VGV) opgeroepen zich tijdens een conferentie tegen VGV uit te spreken en verantwoordelijkheid te nemen om VGV tegen te gaan. Een dergelijke aanpak zou denkbaar kunnen zijn ten aanzien van lesbische meisjes en vrouwen. Hierbij kunnen de gemeenschappen zelf aangeven wat zij als oplossing zien en hun committent uitspreken. Zo krijgt mentaliteitsverandering meer inbedding en draagvlak binnen de gemeenschappen. DMO kan met de landelijke koepels in gesprek gaan over hun activiteiten en hoe deze vertaald kunnen worden naar de Amsterdamse situatie. Zo is het IOT (Inspraak Orgaan Turken) bezig met een Gay Straight Alliance. COC Nederland is hierin de partner van de landelijke koepels van migrantengemeenschappen.

11. 'Bijtscholing' professionals

Professionals dienen alert en bewust te zijn van de problematiek van (allochtone) lesbiennes.

Dit kan bevorderd worden door het organiseren van een werkconferentie waarin de professionals en de lesbische meisjes en vrouwen uit migrantengemeenschappen elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in gesprek komen. Verder kan een pool van hulpverleners met een migrantenafkomst gevormd worden of kan in overleg met I-psy Amsterdam een route uitgestippeld worden voor de hulpverlening aan deze vrouwen en meisjes en aan hun gezinsleden (systeembenadering).

3 De beleving van allochtone lesbische meisjes en vrouwen

3.1 De bewegingsvrijheid van lesbische vrouwen en meisjes

Met bewegingsvrijheid wordt de ruimte bedoeld die lesbische vrouwen en meisjes binnen hun gezin en familie ervaren om hun seksuele geaardheid zichtbaar te maken en er naar te leven. Op vragen hierover werd verschillend gereageerd. Opgemerkt werd dat het van het gezin afhangt en het niet mogelijk is om de gezinssituatie los te koppelen van de geaardheid van een gezinslid. De ondervraagden merkten op dat er ook Nederlandse gezinnen zijn waar niet over seksualiteit wordt gepraat. Dat komt niet alleen bij meisjes en vrouwen voor die een migrantenachtergrond hebben.

De respondenten gaven ook aan dat aandacht voor lesbische meisjes en vrouwen heel goed is, maar dat ze het fijn zouden vinden als ook de link met moeilijkheden die Nederlandse lesbische vrouwen en meisjes ondervinden, wordt gelegd. Een aantal geïnterviewden hebben, of hadden, een relatie met een Nederlandse vrouw. Zij zeggen dat de moeilijkheden die lesbiennes van migrantenkomaf ondervinden met betrekking tot hun geaardheid, ook bij de Nederlandse lesbiennes herkenning vindt.

Bij mij in het gezin werd erg krampachtig gedaan als het om seksualiteit gaat. Als er op de tv gezoend werd, werd er meteen gezapt naar een andere zender. Terwijl bij een vriendin van mij, ook een Marokkaanse, openlijk over seksualiteit werd gepraat. Het is echt afhankelijk van hoe een gezin in elkaar zit. Wordt er over seksualiteit gepraat? Of is er respect voor de kinderen en hoe zij zich voelen. Bij mij stond het helemaal vast dat ik uitgehuwelijkt zou worden aan een neef in Marokko. Dan heb je dus geen bewegingsruimte. Maar je staat er ook niet bij stil, het is gewoon zo.

Vrouw van Marokkaanse afkomst, in Nederland geboren, niet uit de kast gekomen, 28 jaar

Verder werd opgemerkt dat er binnen een gemeenschap ook verschillen kunnen zijn en dat het goed is om daar rekening mee te houden. Binnen talloze gezinnen van migrantenkomaf wordt er wel openlijk over seksualiteit gepraat. Toch is het goed om specifiek aandacht te besteden aan meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond. De culturele codes zijn binnen migrantengemeenschappen heel belangrijk. Maar dat is niet het enige. Om het plaatje compleet te maken is het nodig naar de gezinsdynamiek te kijken. Waar er in een gezin met een migratieachtergrond ruimte is om over vele zaken openlijk te praten, kan op onderwerpen als seksualiteit en intimiteit een groot taboe rusten.

De omgeving speelt een grote rol, een gezin staat niet op zichzelf maar is ingebed in een gemeenschap. Gezinnen willen geen gezichtsverlies en willen voorkomen dat er over hun wordt geroddeld. Er is veel sociale controle en druk. Het niet naleven van de codes van de gemeenschap betekent verlies van de positie in de eigen gemeenschap en verlies van eer. Ouders willen niet dat bekend wordt dat zij een homoseksuele zoon of een lesbische dochter hebben. En kinderen zijn loyaal aan hun ouders.

Het gezin waarin ik ben opgegroeid is vrij conservatief en vroom. Ik heb geen bewegingsruimte gevoeld, maar stond er ook niet zo bij stil. Bij mij in het gezin ging het niet om het individu of de ontwikkeling van de kinderen. Ons werd geleerd hoe we ons moesten gedragen naar de codes van de collectieve gemeenschap. 'Wat zal men van ons zeggen?' 'Wat vinden de buren van ons?' Ik heb me altijd verantwoordelijk gevoeld voor het beeld naar buiten. Ik was niet zo bang voor wat men van mijn geaardheid zou vinden, ik was wel sterk genoeg om hiermee om te gaan. Maar ik was eerder loyaal aan mijn ouders en wou hen geen pijn doen omdat zij zo

krampachtig bezig waren om de omgeving te laten zien hoe goed ze binnen de codes van de gemeenschap bleven.

Vrouw van Turkse afkomst, in Nederland geboren, uit de kast en 37 jaar

Er wordt geen ruimte gevoeld en deze is er ook niet voor lesbische meisjes en vrouwen. Vaak weten de ouders niet dat zoiets bestaat als homoseksualiteit. Het beeld dat zij erover hebben komt van de televisie of van de programma's uit het land van herkomst. In zulke programma's komen alleen homoseksuele mannen voor; vaak gekarikaturiseerd. De ouders zien een lesbische dochter als een afwijkend iemand, iemand die niet helemaal volwaardig is.

Ik heb geen enkele ruimte gevoeld waardoor ik ook niet op het idee kwam dat ik misschien lesbisch zou zijn. Ik voelde wel iets maar dat kon niet een lesbisch gevoel zijn. Er werd heel slecht over homoseksuelen gepraat binnen mijn familie. Ik ging aan mezelf twijfelen, ben ik nou echt lesbisch of ben ik alleen maar nieuwsgierig? Ik ken veel Turkse gezinnen waar een van de kinderen homo of lesbo is, maar die zeggen niks, omdat ze erg bang zijn. Ze gaan uit maar allemaal heel stiekem. Ik wist het ook niet, maar het werd me steeds duidelijker dat ik lesbisch was. Ik dacht op een gegeven moment: ik zal nooit vanzelf gebeuren, ik moet zelf mijn ruimte gaan claimen. Want ik werd steeds depressiever, had nergens zin in, veel lichamelijke klachten, overal pijn, geen concentratie! Toen ik er voor uitkwam, verdwenen deze klachten vanzelf.

Vrouw van Turks/ Indonesische afkomst, uit de kast, 35 jaar

3.2 Belemmeringen en mogelijke oplossingen

Lesbisch zijn binnen een collectief georiënteerde gemeenschap is ingaan tegen de stroom. Met name als het gaat om eerculturen, valt de seksuele identiteit van de vrouw per definitie onder beheer van de mannelijke lijn. Wat ervaren lesbische meisjes en vrouwen aan belemmeringen?

Er is veel angst om te voelen wat men voelt: 'mag ik dit wel voelen?' Men twijfelt aan zichzelf, is onzeker over zichzelf. Voor veel meisjes ligt het al vast dat zij trouwen met een partner die door de familie is uitgekozen en kinderen krijgen. Als je dit weet dan is het erg moeilijk om toe te geven aan lesbische gevoelens. Het duurt dan ook erg lang voordat een meisje ontdekt dat ze lesbisch is. Voor die tijd ervaren meisjes en vrouwen veel klachten. 'Ben ik anders dan de rest? Waarom word ik niet verliefd op een man? Wat is het wat me zo dwars zit?' Vaak komen lesbische vrouwen en meisjes er pas laat achter dat ze lesbisch zijn. Er is veel eenzaamheid, psychisch leed en suïcidale neigingen.

Ik ben op 16 jarige leeftijd uitgehuwelijkt, het hoorde zo en je legde je daarbij neer. Ik wist van mezelf dat ik me in de buurt van mannen niet goed voelde. Er was iets maar ik wist niet wat. In mijn huwelijk heb ik me heel eenzaam gevoeld. In het ouderlijk huis was het ook niet zo geweldig allemaal. Maar ik had mijn zussen en mijn moeder. Ik heb lang voor mijn jongere zussen gezorgd. Soms had ik bepaalde gevoelens, gevoelens van verliefdheid naar een vrouw, maar wist dat het niet klopte! Het kon niet. Na het trouwen ging het heel slecht met me, ik wilde nooit met mijn man naar bed. Hij ging er in het begin goed mee om en dwong me nooit, en af en toe hadden we wel seks, tegen mijn zin, maar ja, ik wilde mijn man ook niet alsmaar afwijzen. Maar na twee jaar werd het hem te veel en begon hij me te slaan. We hebben gelukkig geen kinderen gekregen. Ik was al dat slaan en de vernederingen moe en heb een poging tot zelfmoord gedaan. Ze hebben me gered en ik kreeg gesprekken met een psycholoog. Mijn man was geschrokken en heeft me toen geholpen om naar de psycholoog te gaan. Praten met iemand vond ik echt fijn, en ik had alle vertouwen in de psychologe... En het gebeurde met haar, ik werd verliefd op haar. Het was echt heel raar, ik wist niet wat me overkwam! Het leek

een beetje op de gevoelens die ik had als ik een leuke vrouw op tv zag en kriebels in mijn buik voelde. Dit keer werd ik ziek van deze emoties en dacht dat ik gek was, zoiets kan helemaal niet! Ik wou dood omdat ik me nu aangetrokken voelde tot een vrouw! Het heeft vier jaar geduurd tot ik erachter kwam wat het was. Mijn man en ik zijn in overleg gescheiden. We hebben tegen de familie gezegd dat ik geen kinderen kon krijgen. Ik ben toen teruggegaan naar mijn ouders want dat hoort zo bij ons. Ik weet niet wat het leven me zal brengen, ik zou graag contact willen hebben met andere vrouwen die hetzelfde hebben als ik. Maar mijn ouders mogen het niet weten, dan ben ik bang dat ze me iets aan zullen doen. Ze laten me nu met rust, ik ben een gescheiden vrouw die geen kinderen kan krijgen. Ik ben dus een beetje defect in hun ogen.

Vrouw van Turks/Koerdische afkomst, in Turkije geboren, niet uit de kast, 26 jaar

Angst voor de omgeving is een grote belemmering. Er is veel sociale controle. Er is angst voor de reacties vanuit de omgeving, reacties van de ouders, angst om de ouders te verliezen. Er is angst om de eer van de familie te bezoedelen, de familie te schande te maken. Je kunt ook niet zomaar scheiden in bepaalde culturen. Er heerst angst voor bedreigingen, mishandeling en (eerwraak)moord.

Het enige wat ik wilde van mijn ouders en familie was dat ze me begrepen. Dat het niet een modegril van me was of dat ik het deed om ze te treiteren. Dat het niet aan mij lag dat ik zo was. Maar ik was bang van ze, ik was bang dat er als ik het zou zeggen een oorlog zou uitbreken. Mijn relatie met mijn ouders zou dan nooit meer hetzelfde zijn. Soms wou ik dat mijn ouders hele vervelende mensen waren en me sloegen, zodat ik weg kon gaan. Maar het zijn schatten van mensen en ik wilde de ideale dochter voor ze zijn. Ik wist ook niet hoe ik het hen moest vertellen...., hoe doe je zoiets? Welke woorden gebruik je? En hoe begin je zo'n gesprek? Dat weet ik allemaal niet.

Vrouw van Marokkaanse afkomst, in Nederland geboren, niet uit de kast, 28 jaar

Wat nodig is is inzicht en informatie over homoseksualiteit en hoe het is om lesbisch te zijn. Hoe herken je dat? Hier is voorlichting over nodig. Het dilemma is hoe men lesbisch kan zijn en binnen de familie de positie kan behouden. Vaak willen deze vrouwen en meisjes hun familie niet kwijt. Contact met andere lesbische meiden en vrouwen uit de eigen gemeenschap wordt door alle meisjes en vrouwen aangegeven als een grote behoefte. Daarnaast wil men ook graag vaardigheden opdoen om in gesprek te gaan met de ouders.

Ik heb lang gewacht met zeggen dat ik lesbisch ben. Voor die tijd heb voortdurend in angst geleefd, 'wat als ze erachter komen?' Dan ging ik uit maar voelde me door iedereen in de gaten gehouden. Ik was een soort van paranoïde. Maar ik wist niet hoe ik het moest vertellen en wie ik kon raadplegen, 'had ik maar een buurvrouw of zo die het met mij samen kon doen. Iemand die mijn ouders vertrouwen.' En na lang wachten en ongelukkig zijn, heb ik het aan mijn moeder verteld. Ik was doodsbang van mijn vader en broers, die weten het nog niet. Ik dacht 'zo kan ik wel erg lang wachten'. Ik heb mezelf moeten helpen. Het is een zeer eenzaam proces. Maar ik trok het niet meer. Ik merkte dat ik er hard in werd. Hard naar mijn ouders, naar de omgeving, het was een soort van boosheid. Toen heb ik een andere Turkse vrouw leren kennen. Zij was ook lesbisch en die ontmoeting heeft me geholpen om het aan mijn moeder te vertellen.

Vrouw van Turks/ Indonesische afkomst, is uit de kast, 35 jaar

De meisjes en vrouwen uit de migrantengemeenschappen zien hun positie niet los van de positie van hun ouders. Het familiesysteem is erg belangrijk en de vrouwen en meisjes zijn loyaal aan hun familie. Alle geïnterviewden geven aan dat er ook aandacht moet zijn voor de

ouders: ouders weten vaak niet wat homoseksualiteit is en hebben rare beelden over lesbiennes; er is veel onwetendheid.

Ouders kunnen begrip ontwikkelen voor hun lesbische dochters als ze weten wat het is. Er is veel voorlichting nodig. Als ouders voldoende informatie krijgen, bijvoorbeeld dat een jongere niet kiest om lesbisch te zijn en dat soort dingen, kunnen ze het beter begrijpen. Als er nou mensen zouden zijn, maatschappelijk werkers en zo, die de vrouwen in buurthuizen voorlichting kunnen geven, zou dat heel goed zijn. Of huisartsen, veel migrantenouders hebben ontzag voor huisartsen en luisteren naar ze. Of als huisartsen posters ophangen in de wachtkamers of folders in verschillende talen neerleggen, kan dat ook bijdragen. De ouders moeten op de een of andere manier kennismaken met homoseksualiteit.

Vrouw van Turkse afkomst, in Nederland geboren, 37 jaar

Rolmodellen zijn hard nodig zowel voor de vrouwen en meisjes met lesbische gevoelens als ook voor de ouders. Wanneer een lesbisch meisje of een vrouw een andere lesbienne tegenkomt uit de eigen groep, is dat meteen een referentiekader. Men voelt zich dan niet alleen en het is vaak een opluchting om deze rolmodellen tegen te komen. Ook voor de ouders is dit van groot belang. Als de ouders lesbiennes meemaken die succesvol zijn in de samenleving en die geen monsters blijken te zijn, zoals vaak gedacht wordt, kunnen ze hun eigen dochter beter begrijpen.

Ik ben naar een avond geweest en zag daar vrouwen die met andere vrouwen hand in hand liepen of elkaar vasthielden; ik wist niet wat ik zag! Ik was dus niet de enige! Ik heb jaren in een huwelijk gezeten en ben van mijn man gaan scheiden omdat hij me mishandelde. Ik heb 4 kinderen en kon hem niet zo verlaten. Toen hij eenmaal weg was en ons na jaren met rust liet, heb ik rustig adem kunnen halen. Er viel een last van me af! Echt waar, ik wist niet dat het zo heerlijk kon zijn zonder mijn man. Het leven zonder hem zag er voor mij heel fijn uit. Hij heeft me jarenlang gestalkt, maar is nu met een jonge vrouw uit Marokko getrouwd. Mijn familie heeft me verstoten omdat ik gescheiden ben, zijn familie ook. Hij heeft allemaal leugens over mij verteld. Ik was heel verdrietig hierover. Toen kreeg ik meer contact met mijn Nederlandse buurvrouw en we begonnen elkaar steeds vaker te bezoeken. Ik was helemaal opgewonden als ze bij mij op bezoek kwam. Ik wist niet wat 'lesbisch' betekende en dat je verliefd kon worden op een vrouw, maar het gebeurde wel. We kregen iets en ze heeft me naar zo'n avond meegenomen voor lesbiennes uit andere culturen. Ik zag daar ook Marokkaanse meisjes rondlopen, die kwamen openlijk uit voor zichzelf! Ik wist niet wat ik zag! Ik dacht dat ik de enige was. Nu ben ik blij dat ik gescheiden ben en mijn familie mij verstoten heeft. Ik ben gelukkig met mijn leven nu. De kinderen weten het niet, dat kan ik ze ook niet aandoen. Misschien later, als ze groot zijn.

Vrouw van Marokkaanse afkomst, niet uit de kast, in Marokko geboren, 45 jaar

De ondersteuning wordt vaak gezocht binnen de eigen omgeving en het liefst zoekt men iemand die vertrouwen geniet van de ouders en van de familie of van andere lesbiennes uit de eigen groep. Ook wordt er door sommigen aangegeven dat men juist steun heeft gezocht binnen de groep Nederlandse lesbiennes, omdat deze anoniem zijn en niet belast met culturele belemmeringen.

Zo iets gaat in fases, je komt er achter dat je anders ben, en dan is het nodig dat je het er met iemand over kan hebben. Het maakt niet uit wie, als er maar een luisterend oor is en iemand die je niet afkeurt. Dat is heel belangrijk. Als je bijvoorbeeld een instelling belt en ze bellen je niet terug of na het horen van je verhaal wordt je naar een ander doorverwezen, ja, dan gaat het fout. Dan komt de fase dat je weet wat je bent en dan is het de kwestie van: wie steunt mij

in mijn eigen omgeving? Want dat stiekem doen en een dubbel leven leiden, breekt op. Vooral als je ouders steeds over trouwen beginnen. Dan ga je iemand zoeken uit de omgeving, vaak is er wel iemand die door de hele familie vertrouwd wordt.

En dan begint er weer een fase: hoe vertel ik het mijn ouders? Heb je dan genoeg handvatten? Wie schakel je dan in? En stel dat je het gezegd hebt, wat dan? Is er iemand bij wie zij terecht kunnen? Dat soort dingen vraag je je af. Het beste is dat je lesbiennes uit je eigen cultuur kent, daar heb je het meeste aan. Ik ben voor praatgroepen voor lesbiennes in hun eigen taal en begeleid door iemand van hun eigen cultuur.

Vrouw van Turks/Indonesische afkomst, 35 jaar

3.3 Specifieke belemmeringen voor allochtone lesbische meisjes en vrouwen

Er is sprake van onbegrip, onwetendheid, intolerantie en schaamte. Binnen de collectieve cultuur speelt sociale controle een grote rol. Er is angst voor de omgeving en voor wat de omgeving over je zal zeggen. Bovendien is de angst voor de omgeving zo groot dat het verbergen van de eigen geaardheid langer duurt dan gezond is. Ook is er de dreiging van uithuwelijking (huwelijksdwang) en eengerelateerd geweld. Die hangt boven elk meisje of vrouw die iets anders doet dan wat de gemeenschap van haar verlangt. De consequenties van wangedrag kunnen heel ver gaan, van verstoting tot moord. En dit houdt de meisjes en vrouwen met lesbische gevoelens tegen om uit te komen voor hun geaardheid.

Je wilt je ouders behoeden voor roddels en kwade blikken vanuit de omgeving. Want iedereen heeft een mening over je en iedereen maakt er een eigen verhaal van. Ook is het risico aanwezig dat de omgeving je als ziek en afwijkend gaat zien. Je worstelt met je eigen emoties, of je wel of niet normaal bent, je bent met je ouders bezig, hoe je het gaat vertellen, je voelt je naar omdat je ene dubbelleven leidt en ook nog eens bang bent voor de ogen van buiten. Als je ouders enigszins iets van je geaardheid snappen, werkt de omgeving zo tegen dat je ouders een stelling tegen jou, tegen hun eigen kind moeten nemen om de omgeving gerust te stellen. dan vraag je je af, waar blijft de liefde voor je eigen kind? Is die omgeving nou zo belangrijk? Je voelt je dubbel verraden.

Vrouw van Marokkaanse afkomst, in Nederland geboren, niet uit de kast, 28 jaar

De Nederlandse samenleving is een *ik*-samenleving, het individu staat hierin centraal. Veel meisjes en vrouwen uit de migrantengemeenschappen komen uit *wij*-georiënteerde culturen waarin de gemeenschap centraal staat. Coming out is in die zin geen individuele aangelegenheid. Voor jezelf kiezen, je eigen keuzes je leven laten bepalen, dit is voor veel migrantenmeisjes niet wenselijk. Echt voor jezelf kiezen betekent vaak een definitieve breuk met je ouders. En dat wil niemand.

Ik ben met maatschappelijk werk gaan praten toen ik zeker wist dat ik lesbisch was. Ik wilde weten hoe ik het aan mijn ouders moest vertellen. In het gesprek zei de maatschappelijk werkster dat ik voor mezelf moest opkomen. Ze zei 'je moet voor jezelf kiezen'. Dat werkt niet voor ons soort mensen. Wat is dat, kies voor jezelf? Dat betekent voor mij een definitieve breuk met mijn familie, met mijn ouders. Als ik echt zou doen wat ik wil en dit ook tegen mijn ouders zeg, raak ik ze kwijt. Ze zullen me bedreigen en proberen er alles aan te doen om mij weer terug te halen. Ik wil een tussenweg zien te vinden, dat ik èn mijn leven kan leiden met mijn keuzes èn mijn banden met mijn familie kan behouden. Waar ben ik zonder mijn ouders en familie? Natuurlijk overleef ik wel zonder ze, maar in raak wel mijn inbedding kwijt. Dat wil ik echt niet. Ik weet ook niet wat de Nederlandse samenleving mij te bieden heeft..., ben ik daar welkom? Zal ik dezelfde steun en liefde vinden die mijn ouders en familie aan me geven? Dat

weet ik niet en de prijs vind ik te hoog om helemaal voor mezelf te gaan. Trouwens, ik vraag me af of dat wel zo gezond is, helemaal voor jezelf gaan terwijl je een onderdeel bent van een geheel.

Vrouw van Turks/ Indonesische afkomst, uit de kast, in Nederland geboren, 35 jaar

Onbegrip in de Nederlandse samenleving speelt ook een grote rol. In Nederland zijn veel waarden en normen individueel georiënteerd. Voor jezelf kiezen en er voor uitkomen staat hoog in het vaandel. De Nederlandse samenleving begrijpt de binding met de ouders en de sociale context niet. Lid zijn van een gemeenschap en behoren tot een groep wordt uitsluitend als een belemmering gezien als het gaat om eigen keuzes maken.

Mijn Nederlandse vriendinnen verwachten van mij dat ik thuis openlijk vertel dat ik lesbisch ben. En ook mijn partner wil dat. Mijn ouders weten dat ik lesbisch ben, maar om daar nu een naam aan te geven en ook nog voor hun ogen met een vriendin intiem te zijn, hand vasthouden en zoenen en zo, dat gaat me ver. Dat kan ik mijn ouders niet aan doen. Zij hebben ook recht om er aan te wennen. Voor mij heeft coming out een hele andere betekenis dan voor mijn Nederlandse vriendinnen. Het zeggen van dat ik lesbisch ben en dit openlijk voor hun ogen uiten, beschadigt de relatie met mijn ouders. Het zijn traditionele mensen, ik wil ze ook de ruimte gunnen die ze nodig hebben. Mijn Nederlandse partner vindt dit hypocriet en ik vind het pijnlijk dat ze dit niet begrijpt. Dat verwijderd mij weer van haar en mijn Nederlandse vriendinnen.

Vrouw van Turkse afkomst, uit de kast, in Nederland geboren, 37 jaar

De ouders zijn ook bang voor wat de omgeving zal zeggen. Lesbische vrouwen en meisjes zijn in die zin dubbel loyaal. Aan de ene kant de ouders niet willen kwetsen en aan de andere de ouders willen behoeden voor de druk vanuit de omgeving. Ook al weet een van de ouders het, de druk om het geheim te houden is erg groot. Hoe ga je hiermee om? De dubbele loyaliteit legt een enorme druk op deze vrouwen en meisjes, ze raken er depressief onder en isoleren zich.

Ik wist al vrij jong dat ik niks met jongens en mannen had. Iets in mij trok me naar vrouwen. Toen ik op de middelbare school zat, heb ik het tegen mijn moeder gezegd. Ze was niet echt verbaasd. Het was alsof ze ergens wist dat ik niet 'normaal' was. Ze heeft me vanaf dat moment anders behandeld, alsof ik ziek was of zo. Ze zei dat we het nooit, maar dan ook nooit, tegen mijn vader mochten vertellen. Niemand anders dan zij mocht het weten, mijn broers ook niet, familie en burens al helemaal niet. Ik vond het best want ze hielp me wel, ze zei dat ik nooit uitgehuwelijkt mocht worden zonder haar toestemming. Ze bewerkte mijn vader met een smoes, dat ze me te jong vond en dat ze niet zonder mij kon. Ik ben het enige meisje in huis, allemaal broers. Ze had goed contact met mijn vader en mijn vader liet dat soort keuzes aan haar over. Ik was blij dat ze me hielp. Maar doordat het zo geheim moest blijven, ging ze zelf op een gegeven moment geloven dat ik inderdaad niet in orde was. Ze begon me mee te nemen naar Turkse imams (religieuze islamitische leiders) in Nederland. Ik heb wat soorten en maten gezien en natuurlijk heel Nederland afgereisd. Alle imams deden iets om me te genezen, de een zei heilige woorden, de ander maakte een amulet. Of ze zeiden dat ik bezeten was door satan en dan moest ik elke dag een ritueel uitvoeren. Het hielp allemaal natuurlijk niet! Mijn moeder vroeg dan elke keer 'nou, heb je die gevoelens nog, wil je nu trouwen met een man? En elke keer moest ik haar teleurstellen. Op een gegeven moment begon ik zelf ook te geloven dat ik niet normaal was en zei ik vaak tegen mezelf: 'meisje ga toch trouwen, jij bent echt niet goed bij je hoofd.' Eigenlijk wist ik wel dat het niets zou uithalen, al die bezoeken aan de imams. Ik ging toch mee voor mijn moeder. Ze was er zo mee bezig en ging geloven dat ik moest en kon genezen. Toen een van de imams zei dat de oplossing lag in een huwelijk, ben ik van huis weggelopen. Ik trof een Turkse hulpverleenster en die heeft me meegenomen naar allerlei

bijeenkomsten met homoseksuelen en lesbiennes. Toen heb ik besloten om er voor uit te komen en heb de hulpverleenster gevraagd te praten met mijn ouders. Ze heeft me op een geheim adres geplaatst en tegen mijn ouders gezegd dat ik bij haar thuis was, en dus veilig en kuis. Mijn ouders hadden vertrouwen in haar en langzaam is er gesprek op gang gekomen. Zij heeft veel gesprekken gevoerd met mijn ouders, uitgelegd dat ik veel van ze hield en dat ik hier niks maar dan ook niks aan kan doen. Die gesprekken waren erg goed voor mijn ouders. Af en toe ging ik mee met haar naar huis, en daarna verliet ik het huis met haar. Zo konden mijn ouders langzamerhand wennen. We hebben toen een ritueel gedaan dat ik voorgoed naar huis zou gaan. Dat was heel goed en we maakten een nieuws start met elkaar. Alles bij elkaar heeft dat een half jaar geduurd.

Vrouw van Turkse afkomst, in Turkije geboren, al vanaf haar 16 de uit de kast, 36 jaar

3.4 Allochtone lesbische meisjes en vrouwen en de reguliere hulpverlening

Veel meisjes en vrouwen hebben toegang tot informatie via het internet. Niet alleen voor hulp en advies maar ook voor ontmoeting en feesten. Vrouwen en meisjes met een migrantenafkomst maken hier veel gebruik van. Via Facebook wordt er contact met andere lesbiennes gelegd. Ook is er een café in Amsterdam, Habibi Ana, waar veel lesbiennes komen. Turkse en Marokkaanse lesbiennes trekken vaak naar elkaar toe. Meisjes willen graag praten, in tegenstelling tot homo's. Via internet komen lesbiennes goed aan hun trekken.

Als ik uit wil en wil weten waar er een feest is, kom ik daar via internet, of pingen, heel snel achter. De feesten worden druk bezocht door migrantenmeisjes en -vrouwen. Ze weten de weg te vinden naar feesten en leren elkaar op deze manier kennen. Ook ken ik meisjes en vrouwen die dit stiekem doen, thuis weten ze van niks. Maar dat hoeft ook niet, ze zijn daar niet voor hulp maar voor ontspanning en om anderen te ontmoeten.

Vrouw van Turkse afkomst, in Nederland geboren, uit de kast, 37 jaar

De reguliere hulpverlening wordt niet als een aanspreekpunt of een steun ervaren. Veel lesbische meisjes gaan wel naar de huisarts maar praten niet over hun seksuele gevoelens. Ze geven aan dat er ook niet wordt doorgevraagd als ze vaak met dezelfde klacht naar de huisarts gaan. Depressies lijken een beetje bij migrantenvrouwen te horen, zeggen een aantal geïnterviewden. Er wordt niet nagegaan waar het mee te maken heeft en of het eventueel verband kan houden met homoseksualiteit. Er zijn een aantal gevallen waarbij een vrouw of een meisje is doorverwezen naar een psychiater of het algemeen maatschappelijk werk. De ervaringen met deze hulpverleningsinstellingen zijn niet positief.

Ik werd door de huisarts naar een psycholoog gestuurd. Ten eerste was de eerste afspraak pas twee maanden later. Je kan niet snel naar een psycholoog, dat was erg jammer. Ik merkte dat mijn motivatie en eigenlijk mijn hoop steeds minder werden. Ik ben uiteindelijk wel gegaan. Het was een man, ik vond het al lastig om aan een man te vertellen over mijn gevoelens. Ik ben daarna niet meer gegaan. Ook had ik het gevoel dat hij weinig wist over mijn achtergrond. Hij bleef maar vragen stellen, 'hoe zit dat in jullie cultuur, en waarom'.

Vrouw van Marokkaanse afkomst, in Marokko geboren, niet uit de kast, 45 jaar

Er is veel behoefte aan hulpverleners met dezelfde culturele achtergrond als de hulpvragers. Deze hebben meer inzicht in de familiesystemen en kunnen de meisjes en vrouwen beter begrijpen. De wat oudere geïnterviewden, rond 37 - 45 jaar, geven aan dat zij niet naar speciale instellingen willen gaan die alleen lesbiennes helpen. Ze willen naar reguliere instellingen en willen niet iets 'afwijkends' zijn. Maar binnen deze instellingen vinden ze geen gehoor. Er is te

weinig kennis over en vooral te weinig begrip voor homoseksualiteit. En kennis van de culturele context is er helemaal niet.

Ik ben ooit gaan praten met Mentrum, ik had last van depressies toen ik nog niet uit de kast was gekomen. Dan zit er een jonge vrouw tegenover je, rond 25 jaar en vraagt je waar je voor komt. Dan ben ik al afgeknapt. Ook datzelfde verhaal weer: 'kies voor jezelf, je ouders hebben hun leven en jij hebt je eigen leven.' Zo iemand handelt vanuit haar eigen denkkader en daar heb ik niet veel aan. Een plek als Veilige Haven, daar ga ik niet heen want ik voel me daar niet tussen passen. Dat is meer voor jonge mensen denk ik dan. Ik zou graag met iemand van mijn eigen afkomst willen praten, daar heb ik meer aan en dan kan ik me zonder censuur uitlaten over mijn familie. Met een Nederlandse hulpverlener ben ik bang dat hij of zij mij niet zelfstandig genoeg vindt. Want ik moet voor mezelf kiezen, ze snappen niet dat dit iets heel anders betekent voor een Turkse of een Marokkaanse vrouw.

Vrouw van Turkse afkomst, in Nederland geboren, uit de kast, 37 jaar

3.5 Onveiligheid

Voelen lesbische meisjes en vrouwen zich onveilig? En zo ja, wat is hiervoor dan de belangrijkste oorzaak?

Het antwoord op die vragen hangt samen met hoe veiligheid wordt gedefinieerd. Veiligheid jegens familie kent een aantal dimensies. Als een meisje of een vrouw nog niet uit de kast is, voelt ze een innerlijke onveiligheid. Niet mogen zijn wie je bent, en niet kunnen zeggen wie je bent, zijn hierbij de factoren.

Als mijn ouders op tv een lesbisch stel zagen, vonden ze dat vies. En dat zeiden ze ook hardop. Ik snap hen wel, ze weten niet beter en ze weten niet wat het is. Ze worden door andere mensen bang gemaakt en denken dat homoseksualiteit iets pervers is. Maar het maakt het wel onveilig om jezelf te zijn op deze manier. En dan begon ik me nog meer te verbergen en schaamde ik me voor mezelf.

Vrouw van Marokkaanse afkomst, in Nederland geboren, nog niet uit de kast, 28 jaar

Onveiligheid kent ook een andere dimensie, de angst wat je ouders of broers je aan kunnen doen als ze er achter komen dat je lesbisch bent. Een aantal geïnterviewden gaf aan dat ze hiervoor bang waren geweest en dat het uiteindelijk wel meeviel. Maar de angst zit er wel diep in. De geïnterviewden kennen ook slechte voorbeelden over Turkse, Marokkaanse en een Hindoestaans meisje die door de familie onder druk zijn gezet om te trouwen en wegliepen. Daarna bleef de familie hen zoeken en een van deze meisjes is toen naar Turkije gestuurd.

'Ik kende een Hindoestaans meisje, haar ouders zijn er via via achtergekomen dat zij lesbisch was. Een van haar nichten had haar verraden. De ouders hebben haar toen erg mishandeld en verboden om lesbisch te zijn. Ze was doodongelukkig, ik had contact met haar via Facebook. Ze mocht alleen naar school en voor de rest mocht ze het huis niet verlaten. Ze werd in de gaten gehouden, en die nicht van haar werkte mee met de ouders. Dat was echt heel erg, ze was erg ongelukkig en wilde zelfmoord plegen. We hebben toen ons best gedaan om haar de deur uit te krijgen, en met haar naar opvang te gaan. We hebben tegen de hulpverlener gezegd dat het om eerdergerelateerd geweld ging. We waren bang dat ze haar niet zouden helpen als we zouden zeggen dat ze problemen had omdat ze lesbisch is. Ze is daarna door de familie bedreigd en ze moest onderduiken. Nu is ze ergens in Nederland, maar we weten niet waar.

Vrouw van Turkse afkomst, uit de kast, in Turkije geboren, 36 jaar

Onveiligheid op straat wordt door alle geïnterviewden ervaren als iets van deze tijd en gericht op alle homoseksuelen, lesbiennes en transgenders. Ze ervaren de onveiligheid niet vanwege hun migratieachtergrond maar omdat ze lesbisch zijn. Ze geven ook aan dat je als allochtoon meisje of vrouw heel goed weet hoe je je moet gedragen om geen aandacht te trekken.

Als Turkse weet ik dat ik in een bepaalde buurt niet hand in hand mag lopen of zoenen met mijn vriendin. Dat weet je gewoon, ook omdat je niet wilt dat kennissen en burens je zien en dit doorvertellen aan je ouders. Het is ook een vorm van respect. Dat doe je gewoon niet om mensen niet in verlegenheid te brengen. Ik noem dit niet 'onveilig' want je houdt rekening met de ander. Mijn Nederlandse vriendinnen hebben hier last van en willen niet beperkt worden door de omgeving. Ze noemen het een belemmering om te zijn wie ze zijn. Ik ervaar dat niet zo, je kan èn jezelf zijn èn rekening houden met de anderen. Dat is nou net het verschil tussen Nederlanders en bijvoorbeeld Turken.

Vrouw van Turks/Indonesische afkomst, uit de kast, 35 jaar

3.6 Rolmodellen

Zijn er rolmodellen aan te wijzen onder lesbische vrouwen en meisjes met een migranten-achtergrond? Welke rol zouden zij kunnen spelen in de acceptatie van homoseksualiteit van en onder deze lesbische vrouwen en meisjes?

Alle geïnterviewden zeggen geen rolmodellen te kennen. Zeker niet binnen hun eigen groep maar ook niet in de Nederlandse samenleving. Er zijn heel weinig lesbiennes als rolmodel aanwezig. Rolmodellen zijn zeker gewenst. Dat zou het veel gemakkelijker maken.

Rolmodellen kunnen een grote bijdrage leveren aan zichtbaar worden van lesbische vrouwen en meisjes. Binnen de collectief georiënteerde gemeenschappen wordt er naar mensen geluisterd die iets te zeggen hebben. Mensen zijn gevoelig voor rolmodellen, vooral als deze door de overheid worden gesteund. De mensen binnen de migrantengemeenschappen zullen eerst flinke vooroordelen hebben, en even lekker roddelen over deze rolmodellen maar uiteindelijk zal het wel helpen om acceptatie van homoseksualiteit te bevorderen. Er zal in ieder geval in de huiskamers gepraat worden over homoseksualiteit en dat is heel belangrijk.

Vrouw van Turkse afkomst, in Nederland geboren, uit de kast, 37 jaar

4 Wat zegt de omgeving over deze meisjes en vrouwen?

De omgeving is erg belangrijk voor meisjes en vrouwen afkomstig uit een wij-cultuur. De gemeenschap heeft veel invloed op de wijze waarop ouders omgaan met de seksuele geaardheid van hun kinderen. De codes van de gemeenschap worden geacht door iedereen nageleefd te worden. Met name als het gaat om de seksuele eer van de familie verloopt deze via de mannelijke lijn: de echtgenoot, de vader, de broers en de ooms. Volgens de eercodes valt de seksuele identiteit van vrouwen en meisjes in collectieve culturen onder bescherming en beheer van de mannen binnen deze gemeenschappen. Zij zijn verantwoordelijk voor de seksuele kuisheid en reinheid van hun dochters, vrouwen en nichten.

De mannen willen hun positie binnen de gemeenschap niet verspelen maar er juist voor zorgen dat ze een respectabele positie bekleden, dat zij worden gezien als eervolle mannen. Deze positie van de man wordt sterker naarmate hij de codes naleeft. Dus zorgt hij er voor dat de vrouwen binnen zijn familie kuis en eerbaar zijn. Hiervoor is de man dus afhankelijk van het gedrag van zijn vrouw en dochters, dat maakt uit welke positie hij in zijn gemeenschap krijgt. Hij heeft in die zin een kwetsbare positie en voelt zich vaak uit onmacht gedwongen om zijn vrouw en dochters te controleren.

Dit mechanisme geldt voor alle meisjes en vrouwen uit collectief georiënteerde gemeenschappen. In het bijzonder geldt dit ook voor lesbische meisjes en vrouwen. De vrouwelijke seksualiteit valt immers onder het beheer van de man en niet onder het beheer van een vrouw. Lesbische vrouwen laten door te kiezen voor een vrouw zien dat zij het niet eens zijn met deze diepgewortelde norm, die de basis vormt van eengerelateerde ongelijkheid.

Bovendien wordt het lesbisch zijn gezien als een sta in de weg, voor de al vastliggende, het al uitgestippelde patroon voor meisjes en vrouwen: namelijk trouwen en kinderen krijgen. In die zin is lesbisch zijn een groot taboe en ook een probleem binnen de migrantengemeenschappen.

Mijn neef is homoseksueel. Ik wist het al een tijdje, ook zonder dat hij het tegen mij had gezegd. Hoe moet ik het zeggen, hij was gewoon homo, dat stond bij wijze van spreken op zijn voorhoofd..., zijn doen en laten, kleding, gedrag. Ik had het door maar zijn ouders niet. Zijn moeder is mijn zus en ik was eerst ondersteboven. Maar ik ken mijn neef van baby af aan en ik hou van hem, hij is een vrolijke jongen die niemand kwaad doet. Ik zag hoe hij worstelde met zijn homoseksualiteit en hoe hij zich moest gedragen naar zijn ouders. Hij ging uit en dat vonden zijn ouders goed, want een echte man moet zich op de buitenwereld voorbereiden. Ik heb toen met hem gepraat en zei dat hij ermee moest ophouden. Stom van me.. als ik de informatie die ik nu heb toen had, had ik een dergelijke opmerking nooit gemaakt. Kan die jongen er wat aan doen... maar dat wist ik toen niet. Ja en zoiets komt uit natuurlijk. Mijn dochters zijn iets ouder dan hij en hadden het ook door. Ze begonnen daar opmerkingen over te maken. En het moment moest komen dat het aan zijn ouders bekend werd dat hun zoon een homo was. Hij vroeg me om er bij te zijn en heeft het aan zijn vader en zijn moeder verteld. De ouders waren perplex en wilden het niet geloven. Ze zeiden dat het over zou gaan en dat ze er alles aan zouden doen om hem te genezen. Mijn neef bleef zeggen dat dit niet kon en dat hij gelukkig was met zijn homo-zijn. Toen hij dat herhaalde werden zijn ouders boos. Mijn zus zei dat hij het expres deed en dat hij het recht niet had om zijn ouders zoveel pijn te doen. Zijn ouders zijn ervan uitgegaan dat hij zijn ouders pijn wilde doen.

Hindoestaanse vrouw, 47

De eerste reactie van de ouders is ontkenning en daarna verontwaardiging. Er zijn verwijten dat hun kind het expres doet om ze verdriet te bezorgen. De kinderen worden er van verdacht zich

te verzetten tegen het ouderlijk gezag en worden hierop aangesproken. Dit is de grootste belemmering voor meisjes en vrouwen om uit te komen voor hun geaardheid. Zij willen niet als disloyaal ten opzichte van hun ouders gezien worden. Er is bij de ouders veel onwetendheid en gebrek aan kennis over het onderwerp. Ook komt het veel voor dat er in het gezin weinig wordt gepraat over emoties. Binnen de collectief georiënteerde gemeenschappen is er sprake van een cultuur van zwijgen. Dat is niet bedoeld om zaken te verzwijgen, maar de collectief georiënteerde opvoeding kent geen innerlijk vocabulaire om emoties, wensen en verlangens te uiten.

Een van de modules van het IOT (Inspraak Orgaan Turken) om homoseksualiteit binnen de Turkse gemeenschap bespreekbaar te maken is 'dialogo binnen het gezin'. Mensen wordt hierin geleerd hoe ze met hun kinderen kunnen communiceren over bijvoorbeeld seksualiteit, keuzevrijheid voor een levenspartner, etc. Binnen deze opzet wordt ook aan de ouders gevraagd wat wel of niet gezegd mag worden binnen het gezin. Als voorbeeld wordt dan homoseksualiteit genoemd.

Toen ik hoorde dat mijn nicht lesbisch was, geloofde ik het niet. Mijn eerste reactie was, 'ze gaat teveel om met Nederlanders'. Want bij ons bestaat dit niet. Ik dacht echt, dit gaat over. Het is een ziekte.. een vrouw kan niet met een vrouw. Een vrouw heeft een man nodig, anders is ze niet goed bezig. Dan moet ze naar de dokter. Ze heeft kinderen nodig en dat kan alleen met een man. Ik schaam me voor mijn nichtje, ik hoef haar niet meer te zien, ze hoeft niet meer bij ons thuis te komen. Ik zal in het Turkse café zeggen dat ik niks met haar familie te maken heb. Ik begrijp mijn broer niet.. Hij vindt het goed dat zijn dochter met een vrouw iets heeft. Dat kan toch niet, een vrouw heeft geen ding (penis). Als het mijn dochter was geweest had ik haar de les gelezen, hoe haalt ze het in haar hoofd om het met een vrouw te doen. Als ze mijn dochter was geweest, had ik meteen een man voor haar gezocht. Dan was ze snel genezen van deze aanstellerij.

Man van Turkse afkomst, 50 jaar, oom van een lesbisch Turks meisje van 19, net uit de kast gekomen

Lesbisch zijn wordt zwaar geseksualiseerd door onwetendheid en vooroordelen. Binnen een collectief georiënteerde opvoeding waar de zwijgcultuur de overhand heeft, is ook seksualiteit een taboe. De seksuele identiteit van een jongen of een meisje wordt daardoor sterk geseksualiseerd terwijl die niet altijd gerelateerd hoeft te zijn aan het hebben van seks. In gemeenschappen waar er veel afstand is tussen mannen en vrouwen is er nauwelijks experimenteerruimte om de mannelijkheid en vrouwelijkheid uit te proberen. Door deze afstand wordt seks een beladen onderwerp en wordt alles vanuit dit perspectief benaderd.

'We hebben elkaar leren kennen op een bijeenkomst over homoseksualiteit binnen de Marokkaanse gemeenschap. Mijn dochter is lesbisch en haar dochter ook. Ze praat weinig Nederlands. Maar we begrijpen elkaar wel. Er is veel schaamte en we hebben alle twee heel veel pijn. Veel pijn en verdriet, we huilen vaak bij elkaar. De man van deze vrouw (een Afghaanse moeder) is overleden en ze heeft geen zoons, alleen twee dochters. Daarom was het voor haar makkelijk. Haar dochter was van huis weggelopen en mijn dochter ook. Haar dochter hebben ze ergens in Nederland geplaatst, vanwege eerwraak. De moeder wilde weten waar ze was. Ze kent niemand in Nederland, alleen een taxichauffeur van Afghaanse afkomst. Die heeft haar geholpen met bellen naar de politie. Haar andere dochter is pas 8. Maar haar dochter kwam terug, ze wilde met haar moeder praten. Met de politie erbij, zo bang was ze van haar moeder. Ze begreep niet wat lesbisch was en dat is haar toen door een tolk uitgelegd. Ze was daarna heel ziek. Ze is bang dat de familie het te weten zal komen, want ze hebben al een man voor haar uitgezocht. We hebben hier over gepraat, ook met haar dochter erbij. Ze heeft toen de familie gebeld en gezegd dat ze geen man voor haar

dochter moesten zoeken omdat ze ziek was, geen kinderen meer kon krijgen. De familie zet haar zo nu en dan onder druk maar ze trekt zich daar weinig van aan. Ze vindt het jammer dat ze haar familie niet meer onder ogen kan komen. Toch lijkt ze haar dochter te accepteren.

Bij mij was het anders, mijn man werd heel boos toen hij ontdekte dat onze oudste dochter een relatie had met een vrouw. Hij werd er op gewezen door een van de burens. Die hebben mijn dochter zien zoenen in de stad, ze liep hand in hand met een Nederlandse vrouw. Ze hebben het meteen aan mijn man verteld. Hij heeft haar die avond bont en blauw geslagen! 'Vuile hoer!' riep hij naar haar. De volgende dag is ze weggelopen. Ik heb mijn man gezegd dat hij zich niet moest bemoeien met haar en dat ik haar zou gaan zoeken. Hij beloofde niks te doen als ze maar snel terugkwam, hij was bang dat de mensen zouden gaan praten over ons. Hij hield de gordijnen dicht en zei dat hij ze pas zou opendoen als ze weer thuis was.

Ik heb, met behulp van de mensen van het Moederkindcentrum waar ik vrijwilliger was, mijn dochter weten te achterhalen. Ze belde mij terug en ik zei tegen haar 'als je nu naar huis komt help je mij. Anders wordt je vader boos op mij en dan slaat hij mij.' Toen is ze teruggekomen. Ik zei tegen mijn man 'zie je wel, nu is ze terug en nu moet je haar met rust laten.' Dat deed hij gelukkig; hij deed de gordijnen weer open. En ik zei tegen hem 'wat wil je nou, dat ze haar hadden gezien met een jongen? Zeg tegen die mensen dat het een goede vriendin was. Anders denken ze dat je bang bent.' Gelukkig heeft mijn man naar mij geluisterd. Nu is mijn dochter bij mij en ik waak over haar. Ik heb de mensen van het moederkindcentrum gevraagd mij alles te vertellen over dit (lesbisch zijn).

Met deze dame gaan we samen naar iemand die ons vertelt wat het is. Ze is ook... ja, van dat (lesbisch).'

Twee moeders van Marokkaanse en Afghaanse afkomst

De collectief georiënteerde gemeenschappen zijn gemeenschappen waarbij het individu in de gaten wordt gehouden door iedereen. Alle leden zijn verantwoordelijk voor de eer van een meisje, vrouw of gezin. Op zich is er niks mis met dit gevoel van verantwoordelijk zijn voor elkaar. Maar er is ook een negatieve kant, die sociale druk op gezinnen legt.

In plaats van veiligheid biedt deze druk een hoge mate van stress. De groepscontrole gaat heel ver en bepaalt zelfs hoe de ouders op hun kinderen reageren. Voor lesbiennes is dit een extra druk. Ze ervaren deze sociale druk sowieso omdat ze een meisje zijn. Omdat ze genoodzaakt zijn hun geaardheid te verbergen, komt deze druk als een extra belasting op hun schouders.

5 Themabijeenkomst 'Lesbisch in Amsterdam'

Op 28 september '11 heeft de Adviesraad de themabijeenkomst 'Lesbisch in Amsterdam' belegd met een aantal deskundigen vanuit organisaties in Amsterdam die zich bezighouden met lesbische (allochtone) meiden. Er is over de problemen van lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond gesproken maar ook over de positieve ontwikkelingen. Tot slot hebben de deskundigen een aantal suggesties gedaan om de positie van deze meiden te verbeteren.

5.1 Gesignaleerde problemen

Alle deelnemers zijn van mening dat lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond erg weinig in the picture zijn. Veel debatten gaan over mannen. De zichtbaarheid van lesbiennes is zeer wenselijk en dat ze onzichtbaar zijn is zorgelijk.

- Homoseksualiteit is binnen vrouwenorganisaties niet direct een thema.
- Slechts 20% van de bezoekers van Veilige Haven (Schorer Stichting) zijn meiden, de rest jongens en mannen.
- Lesbische meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond komen soms met problemen bij de zorg terecht die in relatie staan tot de worsteling met hun lesbisch zijn maar niet als zodanig herkend worden.
- De autochtone partner wil dat de lesbische vriendin met een migratieachtergrond openlijk voor haar geaardheid uitkomt. Dat geeft vaak conflicten omdat de lesbiennes met een migratieachtergrond hierdoor te veel familierelaties op het spel moeten zetten.
- De ouders zijn vaak niet bekend met hoe het er aan toegaat in de Nederlandse samenleving. Ze hebben een ander referentiekader en er spelen kwesties van eer en geloof. In veel niet-westerse allochtone - o.a. Pakistaanse en Hindoestaanse - gezinnen wordt de vrouw onderdrukt. Heel veel zaken worden niet besproken in het gezin.
- Het is voor de eerste generatie ouders moeilijk te begrijpen wat er 'buiten' allemaal gebeurt en al helemaal op internet.
- Jongeren weten ook niet veel over hun land van herkomst waardoor ze er een verwarrend beeld over hebben.
- Over de Nederlandse gang van zaken weten ze ook lang niet alles en vallen ze een beetje tussen wal en schip.
- Er is een groot gat [verschil] tussen thuis en buiten.
- Bij de Antilliaanse groep is de factor machismo bij een bepaalde groep mannen heel belangrijk. De vrouwelijke seksualiteit wordt minder belangrijk gevonden.
- Bij Hindoestanen en Pakistanen speelt de eer een grote rol. De eer van de meiden is hun maagdelijkheid, daardoor hebben ze minder vrijheid.
- Schaamte- en schandegevoelens spelen een grote rol: 'wat zullen de familie of de burens wel niet zeggen?'
- Bij Turkse en Marokkaanse meisjes is er gevaar van verstoting. Bij Hindoestaanse meisjes is er veel vaker sprake van dat ze ook hierom worden gedreven tot een poging tot suïcide.
- Een groot deel van de lesbische meiden met een migratieachtergrond beschikt niet over een netwerk en kan dit ook niet opbouwen of mist de aansluiting.
- Er zijn geen herkenbare rolmodellen.
- Bij lesbische meiden blijkt dat geweldplegers tegen hen bijna altijd in de directe omgeving te vinden zijn, binnen de familie of in de buurt. Hier valt ook eengerelateerd geweld onder, fysieke mishandeling of opsluiting. De vader of broer slaat en de moeder sluit op.
- Deze meiden hebben een erg grote loyaliteit aan de ouders. Ze redeneren dat de ouders niet anders kunnen.
- Naar de politie of hulpverlening gaan wordt door het slachtoffer ervaren als verraad.

- Het is voor de agenten ook een probleem, ze weten dat er iets niet klopt, maar iedereen in de familie, inclusief het slachtoffer, ontkent het uit loyaliteit.
- Vrouwen zijn gewend lastig gevallen te worden, bijvoorbeeld omdat hun rok te kort is, ze geen hoofddoek dragen, etc. Ze houden daar rekening mee in hun gedrag.
- Veel meisjes kennen het verschil niet tussen een melding en een aangifte. Meisjes willen vaak ook niet melden omdat ze niet bekend willen staan.
- Veel hulpverleners pushen jongeren, in dit geval lesbische meisjes, naar een coming out maar dat is geen oplossing voor meisjes met een migratieachtergrond.
- Men weet binnen de migrantengemeenschappen geen raad met homoseksualiteit. Als het over homoseksualiteit gaat beroepen zelfs de niet praktiserende moslims zich op de Koran.

5.2 Positieve ontwikkelingen

- Er komen naast Turkse en Marokkaanse meiden, ook meisjes uit de Hindoestaanse en zelfs Afghaanse gemeenschap naar Veilige Haven.
- Er worden feesten georganiseerd voor en door Surinaamse en Antilliaanse meisjes en vrouwen waar lesbische contacten opbloeien.
- Meisjes en vrouwen vinden zelf plekken waar ze elkaar kunnen ontmoeten (lunchrooms).
- Vrouwen en meisjes weten elkaar via sites of in hun omgeving te vinden.
- Surinamers kennen een geheel eigen mati-cultuur (mati=lesbisch).
- Zulile Binker is een bekend rolmodel, een jonge Surinaamse lesbienne die ook voor jongeren optreedt.
- Onder Surinamers is geen sprake van eercultuur. Meiden worden opgevoed om zelfstandig door het leven te gaan.
- Hindoestaanse vrouwenorganisaties doen op dit moment veel rond het thema homoseksualiteit, ze hadden ook een boot bij de Gay Pride.

5.3 Suggesties

- Lesbiennes praten gemakkelijker met vrouwen. Hier zou men alert op moeten zijn binnen de hulpverlening.
- Het zou goed zijn als de huisartsen/medici doorvragen bij problemen, bijvoorbeeld door een open vraag te stellen over seksualiteit.
- Voorlichting op scholen moet niet alleen gaan over homo-zijn, maar ook over lesbisch zijn.
- Het zou goed zijn als er ook in andere lessen en lesmateriaal aandacht is voor homoseksualiteit/lesbisch zijn; scholing voor alle docenten is wenselijk en noodzakelijk.
- Jongerenwerkers, o.a. Streetcornerwork, zouden er meer bij stil moeten staan. Ze weten signalen op dat gebied niet te handelen.
- Aanwezigheid van vrouwelijke jongerenwerkers, met een eigen plek, is belangrijk.
- Er moet nazorg aanwezig zijn bij voorlichting. Voorlichting is, bijvoorbeeld op scholen, helaas vaak eenmalig.
- Homoseksualiteit zou in de opleiding/nascholing van docenten/hulpverleners opgenomen moeten worden.
- Er moeten rolmodellen komen waarin (allochtone) lesbiennes zich kunnen herkennen.
- Emancipatie van de meisjes en vrouwen en hun omgeving is effectiever.
- Positieve acties vanuit de zelforganisaties zijn heel belangrijk.
- Hetero's uit de migrantengemeenschappen moeten de lesbische meisjes en vrouwen openlijk ondersteunen.
- Aandacht voor het thema binnen de ouder- en kindcentra.
- Aandacht voor ouders van (allochtone) lesbische meiden.
- Aandacht voor oudere lesbische vrouwen met een migratieachtergrond.
- Aandacht voor biseksuele en transseksuele meisjes en vrouwen met een migratieachtergrond.

Adviezen van de Adviesraad Diversiteit en Integratie 2004 - 2011

2011

31. Vitamine D voor een vitale stad

2010

30. Advies nr. 30

29. Divers ouder worden

28. Het belang van taal

27. Is er dan geen smid in het land, die de sleutel maken kan?

26. Toegankelijk en effectief voor allen!

25. Hoe word ik wie ik ben?

24. Het Waterloo van de inburgering

2009

23. Botsende culturen

22. Divers én verbonden. Een mediabeleid voor heel Amsterdam

21. Vrijheid van onderwijs: meer mengen, meer keus!

20. Is er een weg uit de armoede?

19. Amsterdam West: Topstad! Maar hoe?

18. Jong en kwetsbaar in Amsterdam; deze stad heeft recht op jeugdwerk

2008

17. Doorlopende of doodlopende leerwegen

16. Reactie op de notitie Scheiding Kerk en Staat

15. Samenhang creëren? We beginnen pas!

14. Uitvoering inburgering in Amsterdam: hoge ambities, lage opbrengsten

2007

13. Het vmbo werkt! Wat er nodig is om voor de toekomst een sterk vmbo te ontwikkelen

12. Jong en kwetsbaar in Amsterdam; de hulpverlening

11. Op basis van welzijn; een advies over vrouwenemancipatie

10. Op naar de creatieve buitenwijk. De kunst van het investeren

9. Subsidieverordening Integratie en Participatie; Handhaven of wijzigen

8. Marhaba

2006

7. De positie van allochtone leerlingen bij de overstap van basis- naar voortgezet onderwijs

6. Niet voor een standbeeld, maar voor de stad

5. Jong en kwetsbaar in Amsterdam; risicofactoren op school

2005

4. Een cruciaal schooladvies

3. Inburgeren in Amsterdam

2. Integratie in Amsterdam, een heroriëntatie op de beleidsprocessen

2004

1. Van een kwetsbare naar een sterke samenleving

Alle adviezen zijn te downloaden via de website www.adviesraaddiversiteit.amsterdam.nl